

САНХҮҮГИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАН

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

Аудитын код: САГ-2019/15/СТА-ТТЗ

Цахим хуудас: www.audit.mn

Улаанбаатар хот

2019 он

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дараах хаягаар авна уу.

Санхүүгийн аудитын газрын захирал бөгөөд
тэргүүлэх аудитор: Ц.Наранчимэг

Утас: 261663 Цахим хаяг: naranchimegts@audit.gov.mn

Аудитын менежер: Я.Самбууням

Утас: 261885 Цахим хаяг: sambuunyamy@audit.gov.mn

Ахлах аудитор Л.Хонгорзул

Утас: 261885 Цахим хаяг: khongorzull@audit.gov.mn

Аудитор: Л.Мөнхцацрал

Утас: 260512 Цахим хаяг: munkhtsatsall@audit.gov.mn

Агуулга

1	АУДИТЫН ГЭРЧИЛГЭЭ.....	3
2	АУДИТЫН ТАЙЛАН	5
	2.1. Оршил.....	5
	2.2. Аудит хийх үндэслэл, зорилго, талуудын хүлээх үүрэг, хариуцлага	5
	2.3. Аудитын явцад мөрдсөн бодлого, журам, арга зүй, шалгуур үзүүлэлт.....	6
	2.4. Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүйн орчин	6
	2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, үйл ажиллагаа болон дотоод хяналттай холбоотой хүчин зүйлсийн үнэлгээ	9
	2.6. Төлөвлөлтийн шатанд тодорхойлсон эрсдэл, түүнийг үнэлсэн байдал	9
	2.7. Материаллаг байдлын суурь сонгосон үндэслэл, тайлбар	10
	2.8. Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим сорил, түүний үр дүн	10
	2.8.1 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар илэрсэн зөрчлийн нэгтгэл:	10
	2.8.3 Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитын дүнгийн талаар.....	11
	2.9. Дараагийн аудитаар авч үзэх буюу анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал	14
	2.11. Шилэн дансны мэдээлэл	15
	2.12. Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаарх тайлбар, тодруулга	15
	2.13. Санал дүгнэлтийн хэлбэр, үндэслэл.....	15
3	МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗАХИДАЛ	16
	3.1 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, үйл ажиллагаа	16
	3.2 Байгууллагын үндсэн болон туслах үйл ажиллагаа.....	17
	3.3 Орлогын данстай холбоотой асуудал.....	17
	3.4 Дотоод аудит.....	18
	3.5 Балансын данстай холбоотой асуудал.....	19
	3.6 Байгууллагын үндсэн болон туслах үйл ажиллагаа.....	20
4	АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЙЛАН.....	21
	4.1 Аудит хийсэн санхүүгийн байдлын тайлан	21
	4.2 Аудит хийсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан	22
	4.3 Аудит хийсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан	22
	4.4 Аудит хийсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	23
	4.5 Аудит хийсэн жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан.....	25
5	ХАВСРАЛТ.....	26
	5.1 Аудитын явцад илэрсэн алдаа, зөрчлийн жагсаалт	26

Товчилсон үгийн жагсаалт

АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагуудын Олон Улсын Стандарт
АОУС	Аудитын Олон Улсын Стандарт
УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
ТТЗ	Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч
ТШЗ	Төсвийн шууд захирагч
ТӨААН	Төрийн өмчит аж ахуйн нэгж
ЭМДҮЗ	Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөл
НБББББ	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг
ЗГ	Засгийн газар
НДС	Нийгмийн даатгалын сан
ЭМДС	Эрүүл мэндийн даатгалын сан
ЭМДЕГ	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар
НДҮЗ	Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг
Бага тойруу-3, Засгийн газрын IV байр
Утас: 26-04-37, Факс: 62-26-32-30
E-mail: info@audit.gov.mn

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН
ЕРӨНХИЙ ГАЗРЫН ДАРГА
Ч.АЛТАНХУЯГ ТАНАА

2019.03.25 № 01/599
танай _____-ны № _____-т

Аудитын гэрчилгээ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1, 18 дугаар зүйлийн 18.2, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-т заасны дагуу Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд санхүүгийн тайлангийн аудит хийв.

Зөрчилгүй санал дүгнэлт

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээ болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, УСНББОУС-д нийцүүлж Сангийн сайдын баталсан бодлого, аргачлал, журмын дагуу материаллаг алдаагүй, үнэн бодитой, шударга илэрхийлсэн тул зөрчилгүй санал дүгнэлт гаргаж байна.

Санал дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчим, стандарт болон Аудитын олон улсын стандартад нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов баталсан Санхүүгийн тайлангийн аудитын журам, зааврын дагуу гүйцэтгэсэн. Эдгээр нь санхүүгийн тайлан материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаа олж авах зорилгоор аудитыг төлөвлөж, гүйцэтгэхийг шаарддаг.

Аудитаар Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны жилийн эцсийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлан дах үлдэгдэл, ажил гүйлгээний дүн хэмжээ болон илчлэл тодруулга, тус байгууллагад мөрдөж байгаа нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, бүртгэл хөтлөлт, програм хангамж, дотоод хяналтын систем болон удирдлагын хийсэн томоохон тооцооллыг шалгаж, аудитын санал дүгнэлтийг дэмжих нотлох зүйлсийг хангалттай цуглуулсан.

Бидний хийсэн аудит тус санхүүгийн тайлан, тодруулгад санал дүгнэлт өгөх хангалттай, зохистой үндэслэлийг бүрдүүлсэн бөгөөд аудитын дүнд үндэслэсэн санал, зөвлөмжийг аудитын тайланд тусгасан болно.

Үүрэг хариуцлага

Сангийн удирдлага нь Төсвийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1-д заасны дагуу тайлант хугацааны санхүүгийн тайлан, тодруулгыг Нягтлан бодох бүртгэлийн болон Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, түүнтэй нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан журам, зааврын дагуу бэлтгэж, тайлагнах үүрэгтэй.

Аудитын дээд байгууллагын нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчим, стандарт болон Аудитын олон улсын стандартын дагуу аудит хийж, жилийн эцсийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланд санал дүгнэлт өгөх нь төрийн аудитын байгууллагын үүрэг юм.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ
АУДИТОРЫН ОРЛОГЧ БӨГӨӨД
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

С.ОЮУНБИЛЭГ

2 Аудитын тайлан

2.1. Оршил

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын дүн, дүгнэлтийг Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын дарга Ч.Алтанхуяг Танд танилцуулж байна.

Энэхүү тайланд үйлчлүүлэгчийн санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, дотоод хяналтын системд хийсэн үнэлгээний тойм, аудитын явцад илрүүлсэн зүйлс, гаргасан шийдлүүд, анхаарал хандуулахуйц залруулаагүй материаллаг болон материаллаг бус алдаа зөрчил зэрэг аудитын үр дүнгийн талаарх тайлбар, тодруулга, аудитын санал дүгнэлтийн хэлбэр, түүний үндэслэлийн талаар тус тус хураангуйлан тэмдэглэв.

Аудитын дүнд үндэслэсэн үйлчлүүлэгчийн нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал, дотоод хяналтын системийг боловсронгуй болгох зөвлөмжүүдийг Менежментийн захидалд тусгасан болно.

2.2. Аудит хийх үндэслэл, зорилго, талуудын хүлээх үүрэг, хариуцлага

Бид Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1, 18 дугаар зүйлийн 18.2, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-т заасны дагуу Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болгосон санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэл Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль болон УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн гаргасан төсвийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, заавар, журмын дагуу үнэн зөв, шударга илэрхийлэгдсэн эсэхэд дүгнэлт өгөх нь энэхүү аудитын зорилт байв.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн удирдлага санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаа Төсвийн тухай хууль болон УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн баталсан төсвийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журмын дагуу үнэн зөв, бодитой бэлтгэх үүрэгтэй.

Харин тухайн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлийг дээрх хууль болон бодлого, журмын дагуу материаллаг алдаагүй, үнэн зөв, шударга илэрхийлсэн эсэхэд санал дүгнэлт өгөх нь Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг юм.

Аудитыг 2019 оны 3 дугаар сарын 15-наас 2019 оны 3 дугаар сарын 25-ны хооронд гүйцэтгэж, аудитын тайланг 2019 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдөр эцэслэн баталгаажуулж, байгууллагын удирдлагад хүргүүлэхээр төлөвлөн, Санхүүгийн аудитын газрын ахлах аудитор Л.Хонгорзул, аудитор Л.Мөнхцацрал нар хэрэгжүүлэв.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Үндэсний аудитын газарт 2019 оны 3 дугаар сарын 5 -ны өдрийн А-1/243 дугаар албан бичгээр ирүүлсэн байна.

2.3. Аудитын явцад мөрдсөн бодлого, журам, арга зүй, шалгуур үзүүлэлт

Аудитын явцад АДБОУС, АОУС, нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн бусад зарчимд тулгуурласан төрийн аудитын байгууллагын санхүүгийн тайлангийн аудитын талаарх бодлого, арга зүйг мөрдөж ажиллав.

Дээрх стандарт, зарчимд нийцүүлж Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан Төрийн аудитын байгууллагаас санхүүгийн тайланд аудит хийх журам, түүнд тусгасан үе шатны ажлыг гүйцэтгэн, шат шатны чанарын хяналт хийж, холбогдох ажлын баримт материалаар баталгаажуулсан болно.

Аудитыг Нягтлан бодох бүртгэлийн нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчмууд, УСНББОУС, Төсвийн тухай хууль болон Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийг гол шалгуур болгож, батлагдсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу хэрэгжүүлэв.

2.4. Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүйн орчин

Бид аудитын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу байгууллагын үйл ажиллагаа, түүний гадаад дотоод орчны талаар шаардлагатай хэмжээнд судалж, тэдгээрийн үр дүнг аудитад ашигласан.

Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын талаарх ерөнхий мэдээллийг аудитыг төлөвлөх үе шатанд шинэчлэн баримтжуулж, А101 маягтаар баталгаажуулсан болно.

Эрхэм зорилго:

Эрүүл мэндийн даатгалын сан нь Монгол хүн бүрийг эрүүл мэндийн даатгалд хамруулж, даатгалын тогтвортой санг бүрдүүлэн, даатгуулагчийн хэрэгцээнд нийцсэн эрүүл мэндийн чанартай тусламж, үйлчилгээг худалдан авдаг үйлчлүүлэгч төвтэй, нийгмийн хариуцлага бүхий менежментийг хэрэгжүүлэхэд оршино гэсэн эрхэм зорилгын дор үйл ажиллагааны чиглэл зорилтоо тодорхойлон ажиллажээ.

Үйл ажиллагааны чиглэл:

Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулиар Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар нь эрүүл мэндийн даатгалын сангийн хөрөнгийг бүрдүүлж, даатгуулагчийн өмнөөс эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ худалдан авах үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа хуулийн этгээд бөгөөд үйл ажиллагааны чиглэл зорилтоо дараах байдлаар тодорхойлжээ. Үүнд:

- Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

- Эрүүл мэндийн даатгалын сан бүрдүүлэх, орлого, зарлагын тэнцвэрийг ханган ажиллах, үйл ажиллагаагаа тайлагнах;

- Даатгуулагчийг төлөөлж эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагатай тусламж, үйлчилгээний зардлын төлбөр тооцоо хийх гэрээ байгуулах, гэрээний биелэлтэд хяналт тавих, дүгнэх;

- Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа, тусгай зөвшөөрөлтэй, магадлан итгэмжлэгдсэн өмчийн бүх хэлбэрийн эрүүл мэндийн байгууллагаас тусламж, үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдал, хүртээмжийг нь

харгалзан сонгон шалгаруулах үйл ажиллагааг энэ хуулийн 14.9.11-д заасан журмын дагуу зохион байгуулах;

• Даатгуулагчид үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний зардлын төлбөрт хяналт тавих, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагад тусламж, үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлэх талаар зөвлөмж, заавар өгөх;

• Энэ хуулийн 14.9.1, 14.9.8-14.9.11-д заасан асуудлаар санал боловсруулж холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөн Үндэсний зөвлөлөөр шийдвэрлүүлэх болон хуульд заасан бусад чиг үүрэг

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн удирдлага төсөв захирагчийн хувьд дараах хууль болон УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн баталсан төсвийн байгууллагын Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журмын хүрээнд төсөв, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагааг эрхлэн гүйцэтгэж байна. Үүнд:

- Төсвийн тухай хууль
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль
- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль
- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль
- Шилэн дансны тухай хууль
- Монгол Улсын 2018 оны Төсвийн тухай хууль
- Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны төсвийн тухай хууль
- Эрүүл мэндийн тухай хууль
- Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хууль
- Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль
- Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний тухай хууль
- Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль

Тайлант хугацаанд Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн бие даасан бүтцийг бий болгох, эрх зүйн орчинг сайжруулах зорилгоор дээрх бодлого, хуулийг дагалдуулж томоохон шинэчлэлт, өөрчлөлт гарсныг дараах заалтад тэмдэглэв.

Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөл5ийн тогтоол:

- Эрүүл мэндийн даатгалын эрсдэлийн сан байгуулах тухай;
- Тусламж, үйлчилгээний төлбөр олгох тухай;
- 2018 оны төсвийн нарийвчилсан хуваарийг батлах тухай;

Журам батлах тухай

- ЭМД-ын эрсдэлийн сангийн хөрөнгийг тооцох, зарцуулах, банкинд хадгалуулах журам;
- ЭМДС-гийн чөлөөт үлдэгдлийг зарцуулах, банкинд хадгалуулах, ЗГ-ын бонд, Монгол банкны үнэт цаас худалдан авах журам;
- Элэг бүтэн Монгол үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх тухай
- Журам, жагсаалт, төлбөрийн хэмжээ батлах тухай;
- Өрх, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвөөс үзүүлэх зарим тусламж, үйлчилгээнд эрүүл мэндийн даатгалын сангаас зардлын төлбөрийг хариуцах журам;

- Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас зардлын төлбөрийг хариуцах өрх, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвөөс үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний багц;
- ЭМДС-гаас зардлын төлбөрийг нь хариуцах эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх байгууллагыг сонгон шалгаруулах журам;
- Эмийн жагсаалтыг шинэчлэн батлах тухай;
- Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас үнийн хөнгөлөлт үзүүлэх зайлшгүй шаардлагатай эмийн нэр төрөл, үнийн дээд хязгаар, хөнгөлөх хэмжээ;
- Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас үнийн хөнгөлөлт үзүүлэх хүүхдийн зайлшгүй шаардлагатай эмийн нэр төрөл, үнийн дээд хязгаар, хөнгөлөх хэмжээ;
- Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас өндөр өртөгтэй зарим тусламж, үйлчилгээ, шаардлагатай эмнэлгийн хэрэгсэл, сэргээн засах зориулалтаар хийгдэх протез, ортопедийн зардлыг санхүүжүүлэх, хяналт тавих журам;
- Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас өндөр өртөгтэй зарим тусламж, үйлчилгээ, шаардлагатай эмнэлгийн хэрэгсэл, сэргээн засах зориулалтаар хийгдэх протез, ортопедийн жагсаалт, түүний жишиг үнэ, даатгалын сангаас олгох төлбөрийн хэмжээ;

Гэрээний үлгэрчилсэн загвар батлах тухай

- Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг худалдан авах гэрээний загвар;
- Хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллага /эмнэлэг, сувилал/-тай байгуулах гэрээний загвар;
- Даатгуулагчдад эмийн үнийн хөнгөлөлт үзүүлэх үйлчилгээг худалдан авах гэрээний загвар;

Эрүүл мэндийн сайдын тушаал

- Ажлын хэсэг байгуулах тухай;
- “Элэг бүтэн Монгол” үндэсний хөтөлбөрийн 2 дах үе шатны үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавьж мэргэжил арга зүйгээр хангах;

Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын даргын тушаал

Журам батлах тухай;

- Даатгалын болон эрүүл мэндийн байгууллага хооронд байгуулсан даатгалын гэрээг дүгнэх журам;
- Ажлын хариуцлага, сахилгыг дээшлүүлэх тухай;
- “Дотоод хяналтын нэгжийн ажиллах журам”-ыг батлах тухай;
- Эрүүл мэндийн даатгалын байцаагчийн дүрэм, Эрүүл мэндийн даатгалын улсын байцаагчийн эрх олгох, эрх баталгаажуулах, сэргээх шалгалт авах; журам, Улсын байцаагчийн хэвлэмэл хуудас
- Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанарт хяналт шалгалт хийх, төлбөрийн нэхэмжлэлийг хянан баталгаажуулах журам;

Аргачлал батлах тухай

- Эрүүл мэндийн байгууллагаас даатгуулагчид үзүүлсэн тусламж, үйлчилгээний чанарт хяналт хийх аргачлал;
- Эрүүл мэндийн даатгалын харилцааг зохицуулсан журам, зааврыг хэрэгжүүлэхэд баримтлах аргачлал, чиглэл боловсруулах хуваарь

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, үйл ажиллагаа болон дотоод хяналттай холбоотой хүчин зүйлсийн үнэлгээ

Бид санхүүгийн тайланд материаллаг алдаа байхгүй гэдгийг нягтлах үүднээс үйлчлүүлэгчийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, үйл ажиллагаа болон дотоод хяналтыг шаардлагатай гэж үзсэн хэмжээгээр дахин хянасан. Энэ нь материаллаг алдаа гарахаас хамгаалах ёстой гол бодлого, хяналтуудыг тодруулах, судлах зорилготой юм.

Эрүүл мэндийн даатгалын сан нь салбарын онцлог, бүртгэлийн суурь, зарчимд нийцүүлсэн Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг боловсруулж мөрдөөгүйн улмаас Сангийн яамнаас авч хэрэгжүүлж байгаа нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын шинэчлэлт, нийтээр мөрдөх стандарт, хууль тогтоомжийг санхүүгийн тайлан бэлтгэх үндэслэл болгосон байна.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа мэдээллийн технологи, бүртгэл мэдээллийн системийн үйл ажиллагааг үнэлэхэд аудитад мэдээллийн технологийн мэргэжилтэн татан оролцуулах шаардлагагүй гэж үзсэн тул аудитыг томилогдсон баг гүйцэтгэлээ.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг бэлтгэхдээ нягтлан бодох бүртгэлийн “Acolous” програм хангамж ашигладаг байна.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн үндсэн үйл ажиллагаа, санхүүгийн дотоод хяналтын эрсдэлийг төлөвлөлтийн үе шатанд “Их” гэж үнэлсэн бөгөөд гүйцэтгэлийн шатанд дахин хянахад дотоод хяналт “Үр нөлөөгүй” гэж үзлээ.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн дотоод аудитын алба байгууллагын санхүүгийн үйл ажиллагаа болон Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийсэн эсэх нь тодорхойгүй, аудитын явцад хэрэгжүүлсэн ажлын тайлан, мэдээллийг гаргаж өгөөгүй болно.

2.6. Төлөвлөлтийн шатанд тодорхойлсон эрсдэл, түүнийг үнэлсэн байдал

Аудитын явцад Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн бэлтгэсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэл нь материаллаг хэмжээний алдаатай илэрхийлэгдээгүй гэсэн үндэслэлтэй нотолгоо олж авахын тулд байгууллагын гадаад дотоод орчин, дотоод хяналтыг судалж, санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлантай холбоотой эрсдэлтэй асуудлыг илрүүлж, үнэлсэн.

Аудитыг төлөвлөх үе шатанд эрсдэлийн үнэлгээний урьдчилсан горим хэрэгжүүлэн 18 эрсдэлтэй асуудал тодорхойлж, эрсдэлийн үнэлгээний дүнд үндэслэн 15 асуудалд нарийвчилсан горим сорил хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж баталгаажуулсан болно.

Аудитын чиглэл тус бүрд хамаарах илрүүлсэн эрсдэлийн жагсаалт, түүнийг үнэлгээг Б301 маягтаар, эрсдэлтэй асуудлыг сорих аудитын горим, сорил, түүнийг

баримтжуулах, нотлох зүйлс цуглуулах арга зүйг Б401, Б402 маягтаар тус тус баримтжуулав.

2.7. Материаллаг байдлын суурь сонгосон үндэслэл, тайлбар

Аудитыг төлөвлөх болон гүйцэтгэх үе шатны материаллаг байдлын түвшинг АДБОУС 1320, АОУС 320-ын дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр Санхүүгийн байдлын тайлангийн нийт хөрөнгийн дүнг сонгов.

Энэ нь оны эхэнд өндөр дүнтэй мөнгөн хөрөнгийг балансаас балансад шилжүүлж бүртгэсэнтэй холбоотой орлого, зардалд их хэмжээтэй өөрчлөлт гарсан тул хэлбэлзэл багатай нийт хөрөнгийг материаллаг байдлын сууриар сонгов.

Төлөвлөлтийн шатанд материаллаг байдлын түвшинг Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны Санхүүгийн байдлын тайлангийн нийт хөрөнгө 581,934.6 сая төгрөгийн хоёр хувь буюу 11,638.7 сая төгрөгөөр тогтоосон.

Гүйцэтгэлээр төлөвлөлтийн шатанд тогтоосон материаллаг байдлын түвшинг өөрчлөх шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

Материаллаг байдлын түвшинг суурь үзүүлэлтээс 2 хувиар тооцсон нь Эрүүл мэндийн даатгалын сан нь 2018 онд эхлэлтийн тайлан гаргаж байгаатай холбоотой юм.

2.8. Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим сорил, түүний үр дүн

Аудитын явцад хэрэгжүүлэх горим сорилыг төсвийн шатлалд хамаарах байгууллага, нэгж тус бүрээр төлөвлөж хэрэгжүүлсэн бөгөөд аудитын дүн, дүгнэлтийг нэгтгэсэн байдлаар үнэлж гаргалаа.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд 21-н аймаг, 2 дүүргийн тасаг, төв сан, нийт 24 нэгжийн санхүүгийн үйл ажиллагаа хамрагдсан байна. Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн орон нутаг, дүүрэгт байрлах тасаг нь бие даасан санхүүгийн тайлан толилуулаагүй бөгөөд нэгжийн төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн мэдээ гаргаж байна. Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн нэгтгэсэн тайланг Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын ерөнхий нягтлан бодогч толилуулж байна.

2.8.1 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар илэрсэн зөрчлийн нэгтгэл:

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитаар нийт 303,328.7 сая төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс 97.1 хувь буюу 294,671.0 сая төгрөгийн алдааг аудитын явцад залруулж, 0.3 хувь буюу 1,194.9 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах албан шаардлага өгч, 2.5 хувь буюу 7,462.8 сая төгрөгийн зөрчлийг засах, давтан гаргахгүй байх зөвлөмж хүргүүлж ажиллаа.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар илрүүлсэн залруулаагүй алдаа, зөрчил түүний шийдвэрлэлтийг дараах хүснэгтээр нэгтгэн үзүүлэв.

Залруулаагүй алдаа, зөрчилтэй асуудлыг ангилсан байдал

№	Шийдэл	Тоо	Дүн	(сая төгрөг)
				Тайлбар
1	Зөвлөмж өгсөн	6	7,462.8	
2	Төлбөрийн акт тогтоосон	0	0.0	
3	Албан шаардлага өгсөн	2	1,194.9	
	Дүн	8	8,657.7	

2.8.3 Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитын дүнгийн талаар

Аудитыг төлөвлөх үе шатанд тогтоосон эрсдэл тус бүрд хэрэгжүүлсэн горим сорилын гол үр дүнгийн талаар дор нэгтгэн тэмдэглэв.

Эрсдэлийн үнэлгээний дүнд үндэслэн аудитын 8 чиглэлээр 18 горим сорил гүйцэтгэж, үнэлэхэд 10 асуудлыг алдаа, зөрчилтөйд тооцож, 2 асуудлыг алдаа, зөрчилд тооцохгүй гэж шийдвэрлэлээ.

Аудитаар илрүүлсэн залруулаагүй алдаа, зөрчилтэй асуудлыг В501 маягтаар нэгтгэж, баримтжуулсан бөгөөд байгууллагын удирдлага болон холбогдох албан тушаалтнуудад танилцуулж, баталгаажуулсан.

Зөвлөмж өгөх асуудлыг Менежментийн захидалд тусгаж, бусад хэлбэрээр шийдвэрлэсэн алдаа, зөрчилтэй асуудлын дэлгэрэнгүйг дараах заалтад тэмдэглэв. Үүнд:

Асуудал 1: Өмнөх аудит болон зөвлөмжийн биелэлт, үр дүн

Нийгмийн даатгалын сангийн 2017 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газарт 2 зөвлөмж, 3 албан шаардлага өгснөөс Хатагтай, Манал-Оточ, Болор-тун зэрэг байгууллагатай гэрээ дүгнээгүй, Эрүүл хүүхэд аяны хүрээнд урьдчилж гарсан зардал 444.4 сая төгрөгийг шийдвэрлэх тухай албан шаардлагын хэрэгжилт хангалтгүй байна.

Шийдэл:

Холбогдох албан тушаалтанд хариуцлага тооцох албан шаардлагыг Төсвийн ерөнхийлөн захирагчид хүргүүлэх

Байгууллагаас ирүүлсэн хариу тайлбар:

Засгийн газрын 2012 оны 39 дүгээр тогтоолоор 18 хүртэлх насны бүх хүүхдийг хамарсан “Эрүүл хүүхэд” аяныг зохион байгуулахаар шийдвэрлэж, уг аянд шаардагдах төсөв болох 18,0 тэрбум төгрөгийг Нийгмийн даатгалын сангийн 2012 оны төсвийн тухай хуулиар эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэхээр баталсан.

НДЕГ-ын даргын 2012 оны А/151 дүгээр тушаалаар төсвийн хуваарийг батлан аймаг, дүүргийн нэгдсэн эмнэлгүүд, Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвүүд, ЭХЭМТ-д нийт төсвийн 40 хувь, нэг дэх шатны үзлэгийн 70 хувийг буюу 7.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг урьдчилан олгосон байдаг.

НДҮЗ-ийн 2012 оны 12 дугаар сарын 3-ны өдрийн 13 дугаар тогтоолоор уг аяны үр дүн, үйл ажиллагаанд аудитын дүгнэлт гартал аяны арга хэмжээнд зарцуулах үлдэгдэл хөрөнгийн санхүүжилтийг зогсоосон.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн санхүүгийн тайланд тусгагдсан одоо хүртэл шийдвэрлэгдээгүй ирсэн энэхүү 444.4 сая төгрөгийн авлага, 55.4 сая төгрөгийн өглөгийг хэрхэн шийдвэрлэх талаар чиглэл, зөвлөмж хүссэн албан бичгийг удаа дараа Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Эрүүл мэндийн яам, Сангийн яам, Үндэсний аудитын газар, Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлд хүргүүлсэн боловч тодорхой шийдвэр ирээгүй байдаг.

ЭМДЕГ-ын даргын 2019.03.07-ны өдрийн А/41 тоот тушаалаар “Эрүүл хүүхэд” аяны санхүүжилтийн үлдэгдлийн асуудлыг тодруулах, шийдвэрлэх ажлын хэсгийг байгуулж ажиллаж байна

Тайлбарын үндэслэлийг судалж шийдвэрлэсэн байдал:

Төрийн аудитын байгууллагаас урьдчилж гарсан дээрх зардлыг шийдвэрлэх талаар дараах зөвлөмж, албан шаардлагыг өгсөн байна. Үүнд:

2013 онд хийсэн Эрүүл хүүхэд аяны санхүүжилт, үр дүнд хийсэн нийцлийн аудитаар өглөг авлагын тооцоог барагдуулах ажил зохион байгуулж, үр дүнг тооцох тухай зөвлөмж;

Нийгмийн даатгалын сангийн төсвийн 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитаар авлага, урьдчилгаа төлбөрийн тооцоог барагдуулж ажиллах зөвлөмж;

Нийгмийн даатгалын сангийн 2017 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар зөрчлийг арилгах, Үндэсний аудитын газраас өгсөн зөвлөмжийн биелэлтийг хэрэгжүүлж ажиллах, давтан гаргахгүй байх албан шаардлага.

Албан шаардлагын хэрэгжилт хангагдаагүйгээс урьдчилж төлсөн зардал нь Нийгмийн даатгалын сангийн балансас, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн балансд 2018 онд шилжиж бүртгэгдсэн байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн дотоод аудитын албанд албан шаардлага өгөхөөр шийдвэрлэв.

Асуудал 2: Төсвийн төлөвлөлт гүйцэтгэлтэй холбоотой асуудал

1. Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн харилцах дансдаас шилжүүлсэн зардлын гүйлгээний төлбөрийн хүсэлтийг, нэхэмжлэх болон бусад анхан шатны баримтаас тусад нь архивласан нь зардлын мөнгөн дүнд аудитын түүврийн сорил хэрэгжүүлэх боломжгүй болгож байна.
2. 2018 оны 3 дугаар улирлын 14,440 зардлын гүйлгээний төлбөрийн хүсэлтийн дүн анхан шатны баримтын дүнгээс зөрүүтэй байна.
3. Байгууллагуудаас түүвэрт хамруулж 2018 онд олгосон санхүүжилтийн дүнг тайлант оны нэхэмжлэх болон бусад анхан шатны баримтын нийлбэр дүнтэй тулган шалгахад 750.5 сая төгрөгийн зөрүүтэй байна.

Шийдэл:

1. Баримтын зөрчилтэй эрүүл мэндийн байгууллагуудыг байлцуулан төсөв, гүйцэтгэл, анхан шатны баримтыг дахин нягталж, хоорондын тооцоог үнэн зөв дүгнэн зөрчлийг арилгах арга хэмжээ авах, биелэлтийг заасан хугацаанд хангуулж, нотлох баримтын хамт ҮАГ-т ирүүлэх, алдаа зөрчлийг давтан гаргахгүй байх
2. Анхан шатны баримтын бүрдэлгүй гүйлгээг санхүүгийн тайланд тусгахгүй байх, зардлын гүйлгээнд тавих дотоод хяналт, санхүүгийн хэлтсийн уялдаа холбоог сайжруулах, архивыг хуульд нийцүүлж гүйцэтгэх албан шаардлага өгөх

Байгууллагаас ирүүлсэн хариу тайлбар:

Шинээр байгуулагдсан агентлагийн хувьд байгууллагын бүтэц, орон тоо, хүний нөөцийг бүрдүүлэх, байгууллагын хэвийн үйл ажиллагааг хангах, мөн Цахим жор программ шинээр нэвтэрсэнтэй холбогдуулж хуучин, шинэ хоёр программын шилжилтийн хугацаа, шинэ программын жигдрэх хугацаанд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагуудад Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн холбогдох заалтын дагуу урьдчилгаа санхүүжилтийг 2018 оны III улирал хүртэл олгож байсан.

Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 11.3-т “Эрүүл мэндийн даатгалын байгууллага нь даатгуулагчид үзүүлсэн энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний зардлын төлбөрийг төсвийн сарын хуваарийг үндэслэн гүйцэтгэлээр тооцож олгох бөгөөд Нийгмийн даатгалын байгууллага нь эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагад энэ хуулийн 10 дугаар зүйлд заасан гэрээний дагуу зардлын урьдчилгаа төлбөр олгож болно” гэж заасан.

Төлбөрийн хяналт болон Санхүүгийн хэлтсийн чиг үүрэгт өөрчлөлт орж Санхүүгийн хэлтэст Бүртгэл тооцооны мэргэжилтнүүдийн орон тоог нэмэгдүүлж ажилласнаар өдөр тутмын ажлын бүтээмж, үйл ажиллагааны уялдаа холбоо сайжирснаар бид 2018 оны эцэст гэрээ бүхий бүх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагуудтай тооцоогоо нийлж баталгаажуулсан болно.

Иймд түүвэрт хамрагдсан байгууллагуудад олгосон санхүүжилтийн дүн, нэхэмжилсэн дүн, төлбөрийн хяналт хийсэн баримтын нийлбэр дүнгээс зөрүүтэй байдал байхгүй тул албан шаардлагыг хүлээн зөвшөөрөхгүй байна.

Тайлбарын үндэслэлийг судалж шийдвэрлэсэн байдал:

АОУС ба АДБОУС түүнд нийцүүлж гаргасан Төрийн аудитын байгууллагаас санхүүгийн тайланд аудит хийх журам, аргачлалын дагуу аудитын түүврийн сорилыг хэрэгжүүлэх боломжгүйн улмаас ЭМДС-гаас 2018 онд санхүүжилт авсан эрүүл мэндийн зарим байгууллагыг түүвэрт хамруулж тусад нь архивласан анхан шатны баримтын дүнг, 2018 онд олгосон санхүүжилтийн дүнтэй тулган шалгахад 750.5 сая төгрөгийн зөрүү үүссэн болно. Тулгалтыг Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын Төлбөрийн хяналтын хэлтсээс гаргаж өгсөн баримтад, холбогдох мэргэжилтнүүдийн хамт гүйцэтгэсэн.

Анхан шатны баримттай холбоотой дээрх зөрчлүүд нь сангаас зарцуулсан зардлын гүйлгээг баталгаажуулах хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэлийг хангахгүй гэж үзэн,

алдаа дутагдлыг арилгах, давтан гаргахгүй байх албан шаардлага өгөх шийдвэрийг хэвээр үлдээв.

2.9. Дараагийн аудитаар авч үзэх буюу анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал

2.9.1 Эрүүл мэндийн даатгалын санд Нийгмийн даатгалын сангаас Капитал банканд байрших 122,537.7 сая төгрөгийн харилцах дансны үлдэгдэл, 10,000.0 сая төгрөгийн мөнгөн хадгаламж, нийт 132,537.7 сая төгрөгийн мөнгөн хөрөнгийг балансаас балансад хүлээн авч бүртгэсэн байна. Банкны хэвийн үйл ажиллагаа алдагдсанаас оны эцсийн байдлаарх тус банканд байршиж буй харилцах дансны 3,824.1 сая төгрөг, хадгаламжийн 128,000.0 сая төгрөг, нийт 131,824.1 сая төгрөгийн мөнгөн хөрөнгөд эрсдэл үүссэн байна. Энэ нь Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдлийг зарцуулах, банканд хадгалуулах, Засгийн газрын бонд, Монгол банкны үнэт цаас худалдан авах журмын 2 дугаар зүйлийн 2.3-т “Үр ашигтай байх: Чөлөөт үлдэгдлийг банканд хадгалуулах, бонд, үнэт цаас худалдан авахдаа сангийн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх, өгөөж өндөртэй, эрсдэл багатай байх зарчим баримтална” гэсэн заалтад нийцэхгүй бөгөөд анхаарал татах чухал асуудал болж байна.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн удирдлага нь Капитал банкнаас Төрийн сангийн холбогдох харилцах дансанд төвлөрүүлэхээр хийсэн шилжүүлэг тус банканд саатаж, гүйлгээ хийгдэхгүй байгаа талаар НББСШУ-ны байнгын хороо, Эрүүл мэндийн даатгалын үндэсний зөвлөл, Монгол банк зэрэг холбогдох байгууллагад удаа дараа мэдэгдэж, хүсэлтээ уламжилж, хамтран ажилласан боловч тодорхой үр дүнд хүрээгүй байна. Тус байгууллагын хувьд хуулиар хүлээсэн чиг үүрэг, дээд шатны байгууллагаас өгсөн чиглэл, үүргийн дагуу эрүүл мэндийн даатгалын сангийн мөнгөн хөрөнгийг төрийн санд төвлөрүүлэх, зарлагын гүйлгээ хийх, харилцахын мөнгийг хадгаламжид шилжүүлэх хууль эрх зүйн хүрээнд авах ёстой бүх л арга хэмжээг авч ажиллаж байна.

2.9.2 Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 21 аймагт байрлах Эрүүл мэндийн тасгуудын анхан шатны баримтыг аудитын цаглабарт хугацаанд татаж үзэх боломжгүйн улмаас гарсан зардалд түүврийн сорил хэрэгжүүлж, хяналт хийгдээгүй тул дараагийн аудитаар авч үзэх нь зүйтэй гэж үзэв.

2.10 Төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалт

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Тайлант онд Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн хөтөлбөр, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд зориулан 341,330.5 сая төгрөгийн төсөв зарцуулах, эх үүсвэрийг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжүүлэхээр батлагджээ.

Батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, түүний хэтрэлт, хэмнэлтийг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр харуулсан мэдээллийг энэ тайлангийн 4.5-д харуулав.

Тайлант онд орлогын төлөвлөгөө 376,011.9 сая төгрөгөөр батлагдсанаас гүйцэтгэлээр 411,073.5 сая төгрөгийг төвлөрүүлж, биелэлт 109.3 хувьтай байна.

Зардлын төсөв 341,330.5 сая төгрөг, нийт гүйцэтгэл 312,373.2 сая төгрөг буюу 92 хувьтай байгаа нь урьдчилан сэргийлэх үзлэг, оношилгооны болон бусад зардал хэмнэгдсэнтэй холбоотой байна.

2.11. Шилэн дансны мэдээлэл

Эрүүл мэндийн даатгалын сан нь Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан мэдээллийг өөрийн цахим хуудсаар дамжуулан тухай бүр ил тод мэдээлж байх үүрэгтэй.

Шилэн дансанд байгууллагын санхүүгийн тайлан, орон тоо, төсвийн төсөл, таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий гүйлгээний мэдээлэл зэрэг нийт 16 төрлийн 149 мэдээлэл оруулсны 81.9 хувь нь хугацаа хоцроосон байна. 2018 оны 4 дүгээр улирлын тайланг 2019 оны 1 дүгээр сарын 28-ны өдөр илгээсэн байна. Тус байгууллагын Шилэн дансны тухай хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтийг төлөвлөсөн хэмжээнд хянаж, баримтжуулсан болно.

2.12. Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаарх тайлбар, тодруулга

Нийгмийн даатгалын сангийн 2017 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газарт 2 зөвлөмж өгснийг бүрэн хэрэгжүүлж, 3 албан шаардлага өгснөөс 2 албан шаардлагыг биелүүлж, дунджаар 80 хувийн биелэлттэй байна.

Эрүүл хүүхэд аян хөтөлбөрийн хүрээнд ЭМДС-гаас 2013 онд дүүрэг, орон нутгийн эмнэлгүүдэд “0-18 насны хүүхдийн эрүүл мэндийн үзлэг оношилгоо”-нд зориулж олгосон 445.9 сая төгрөгийн урьдчилж гарсан зардлыг шийдвэрлэх албан шаардлагын хэрэгжилт хангалтгүй, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн тайланд (Нийгмийн даатгалын сангийн балансаас) 444.0 сая төгрөгөөр шилжүүлж бүртгэсэн байна.

Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын 2018 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдрийн 06/926 тоот албан бичигт Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын даргын 2017 оны А/37 дугаар тушаалаар байгуулагдсан ажлын хэсэг нь урьдчилж гарсан зардалд бүртгэлийн залруулга хийх саналыг НДҮЗ-д танилцуулсан боловч шийдвэрлээгүй, 2018 онд ЭМДҮЗ-д санал оруулах бэлтгэл ажил хийгдэж байна гэж мэдэгджээ.

Зөвлөмжийн биелэлтийн талаарх мэдээллийг ажлын баримтаар баталгаажуулж, гүйцэтгэлийг аудитын явцад дахин нягталсан болно.

2.13. Санал дүгнэлтийн хэлбэр, үндэслэл

Бид Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд аудит хийж, баталгаажуулах ажлыг АДБОУС-ын дагуу, Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн гүйцэтгэсэн.

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны жилийн эцсийн санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, мөнгөн гүйлгээ, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан болон бусад илчлэл тодруулгад тайлагнасан үлдэгдэл, ажил гүйлгээнүүдийг холбогдох хууль, УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан заавар, журмуудын дагуу материаллаг байдлын хувьд алдаагүй, үнэн зөв, шударга илэрхийлсэн эсэхийг Аудитын гэрчилгээнд тодорхой дурдав.

Аудитын гэрчилгээг энэ тайлангийн 1 дүгээр хэсэгт үзүүлэв.

3 Менежментийн захидал

Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайлангийн аудит бүрийн төгсгөлд аудитаар илрүүлсэн зүйлсийг нэгтгэсэн менежментийн захидлыг үйлчлүүлэгч, түүний удирдлагад зориулж бэлтгэдэг бөгөөд түүнд санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналын бодлого, үйл ажиллагаа, дотоод хяналтыг сайжруулах зөвлөмжийг тусгадаг.

Энэхүү менежментийн захидлын агуулга АДБОУС болон аудитын дүн, дүгнэлтээс урган гарсан болно. Санхүүгийн тайлан, бусад илчлэл тодруулгын талаар санал дүгнэлт гаргахад бидний бодлого, горим зориулагдсан.

Энэ нь Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, горимыг зөвхөн аудитыг үр нөлөөтэй гүйцэтгэхэд шаардагдах цар хүрээнд дахин хянасан бөгөөд оршиж буй бүх сул талыг гаргаж ирэх боломжгүй юм.

Тиймээс аудитын тайланд тусгасан зөвлөмж нь аудит хийх үеийн нөхцөл байдлын талаарх бидний үнэлэлт, дүгнэлтийг илэрхийлж байгаа болно.

Харин эдгээр зөвлөмжийг та бидний хамтын ажиллагааны байр сууринаас гаргасан бөгөөд аудитаар өгсөн зөвлөмжийг хүлээн авч, хэрэгжүүлэх нь танай үүрэг хариуцлага юм.

Менежментийн захидалд дурдсан цаашид санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд шууд бөгөөд материаллаг хэмжээгээр нөлөөлж болзошгүй тул анхаарвал зохих асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдлоор нь эрэмбэлэн үзүүлэв. Үүнд:

3.1 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, үйл ажиллагаа

3.1.1 Илрүүлэлт:

Салбарын онцлог, бүртгэлийн суурь, зарчмыг тодорхойлсон НБББББ-ыг боловсруулж мөрдөөгүй байна. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2-т "Аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдлага нь нягтлан бодох бүртгэлийн хууль тогтоомж, стандарт, дүрэм, журам, зааварт нийцүүлэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичгийг баталж, мөрдөж ажиллана" гэсэн заалтад нийцэхгүй байна.

3.1.2 Эрсдэл:

Санхүүгийн тайлагналтай холбоотой алдаа зөрчил бий болох

3.1.3 Өгсөн зөвлөмж:

НБББББ-ийг боловсруулах ажиллагааг Худалдан авах ажиллагааны хууль, журамд нийцүүлэн зохион байгуулах, баталж мөрдөх зөвлөмж өгөх

3.1.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар:

НБББББ боловсруулах ажлын хүрээнд харьцуулсан тендер шалгаруулалт зарлаж үнийн санал авахаар 2019.03.18-ны өдрийн 06/295 албан тоотоор аудитын компаниудад хүргүүлэн ажиллаж байна.

3.1.5 Шийдвэрлэсэн нь:

Энэ талаарх асуудлыг 2018 оны 3 улирлын санхүүгийн тайлангийн завсрын аудитаар зөвлөмж өгөхөөр танилцуулсан боловч хариуг ирүүлээгүй бөгөөд зөвлөмжийг хэвээр үлдээж, 2019 онд биелэлтийг үнэлэхээр шийдвэрлэв.

3.2 Байгууллагын үндсэн болон туслах үйл ажиллагаа

3.2.1 Илрүүлэлт:

Хугацааны эцэст хүүг шилжүүлэх гэрээний нөхцөлтэй хадгаламжийн хүүгийн орлого 734.5 сая, сар бүр тооцож олгох хүүгийн орлого 12.5 сая төгрөгийг тус тус санхүүгийн тайланд тусгаагүй, мөнгөн сууриар бүртгэсэн байна. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д *“нягтлан бодох бүртгэлийн аккруэл суурь” гэж мөнгө хүлээн авсан, эсхүл төлсөн эсэхээс хамаарахгүйгээр орлогыг олсон үед, зардлыг гарсан үед нь хүлээн зөвшөөрч бүртгэх аргыг*; Төсвийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1-д *“Төсвийн байгууллага нь нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын болон үндэсний стандартын дагуу бүрэн аккруэл суурьтай нягтлан бодох бүртгэл хөтөлнө”* гэж заасантай тус тус нийцэхгүй байна.

3.2.2 Эрсдэл:

Орлого, үр дүнгийн тайлан буруу илэрхийлэгдэх

3.2.3 Өгсөн зөвлөмж:

Хугацааны эцэст шилжүүлэгдэх хүүгийн орлогыг сар бүр тооцон, улирал бүр санхүүгийн тайланд тусгаж байх зөвлөмж өгөх

3.2.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар:

Асуудалд хариу тайлбар ирүүлээгүй байна.

3.3 Орлогын данстай холбоотой асуудал

3.3.1 Илрүүлэлт:

Нийгмийн даатгалын санд оны эцэст төвлөрч, шилжүүлж амжаагүй Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн орлогыг үр дүнгийн тайланд орлогоор хүлээн зөвшөөрөөгүй байна. Орлогын дүнг 11,266.9 сая төгрөгөөр мэдээлсэн боловч тооцоо нийлсэн акт үйлдэж баталгаажуулаагүй байна. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.4-т *“Нягтлан бодох бүртгэлд дараах зүйлсийг заавал бүртгэнэ: 14.4.5.бүх орлого”* гэж заасанд нийцэхгүй байна.

3.3.2 Эрсдэл:

Тайлант оны үр дүн буруу илэрхийлэгдэх

3.3.3 Өгсөн зөвлөмж:

Дараагийн тайлант жилийн санхүүгийн тайланд орлогыг бүрэн тусгаж, үнэн зөв толилуулах, НДЕГ-тай байгуулсан гэрээний гүйцэтгэлийг хянаж, үр дүнг хангаж ажиллах

3.3.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар:

Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 19.3-т “Энэ хуулийн 19.1.1, 19.1.2, 19.1.8-д заасан шимтгэл, алдангийг цуглуулах, төвлөрүүлэх үйл ажиллагааг нийгмийн даатгалын байгууллага гүйцэтгэх бөгөөд үүнтэй холбогдсон харилцааг Нийгмийн даатгалын тухай хуулиар зохицуулна” 19.4-т “Нийгмийн даатгалын байгууллага төвлөрүүлсэн хөрөнгийг долоо хоног бүр эрүүл мэндийн даатгалын санд шилжүүлнэ” гэж заасан байдаг.

Иймд хуулиар хүлээсэн чиг үүргийнхээ дагуу Нийгмийн даатгалын байгууллага нь орлогоор хүлээн зөвшөөрч санхүүгийн тайландаа тусгана. Нийгмийн даатгалын байгууллагын бүртгэлийн онцлогоос шалтгаалан төв сангаас 5 сандаа хуваарилалтаа цаг тухай бүртээ хийдэггүй, ЭМД-ын санд хэдэн төгрөг хуваарилагдах нь тодорхойгүй, Төсвийн тухай хуулийн цаглабар хугацаа яг давхацдаг тул ЭМДЕГ нь Нийгмийн даатгалын байгууллагаас төвлөрүүлсэн мөнгөн дүнгээр орлогоо хүлээн зөвшөөрч тайландаа тусгасан болно.

3.3.5 Шийдвэрлэсэн нь:

Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.3-р заалт нь зөвхөн шимтгэлийн орлого, алдангийг цуглуулах, төвлөрүүлэх, үйл ажиллагааг зохицуулсан заалт байна.

Тус хуулийн 19 дүгээр зүйл "Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн орлогын эх үүсвэр"-ийн 19.1-т "Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн орлого дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ: 19.1.1.даатгуулагчийн төлсөн эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл", 19.1.2-т "ажил олгогчийн төлсөн эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл", 19.1.8-т "эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл төлөх хугацаа хэтрүүлсэнд ногдуулсан алданги" гэж тус тус орлогын эх үүсвэр болохыг тодорхойлсон байна. Иймд тайлбарын үндэслэлийг хангалтгүй гэж үзэн, зөвлөмж өгөхөөр шийдвэрлэв.

3.4 Дотоод аудит

3.4.1 Илрүүлэлт:

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд Төсвийн ерөнхийлөн болон шууд захирагчийн зүгээс дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, эрсдэлийн удирдлагаар хангаж ажиллаагүй байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйл. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч, түүний бүрэн эрх-ийн 14.2.10-т “өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, 16 дугаар зүйлийн 16.5-д “Төсвийн шууд захирагч нь төсвийн талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ: 16.5.6.дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх” гэж заасантай тус тус нийцэхгүй байна.

3.4.2 Эрсдэл:

Санхүү, төсвийн сахилга бат, үүрэг хариуцлага суларснаас алдаа зөрчил гарах

3.4.3 Өгсөн зөвлөмж:

Дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлж, хяналтыг хэрэгжүүлэх

3.4.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар:

Асуудалд хариу тайлбар ирүүлээгүй байна.

3.5 Балансын данстай холбоотой асуудал

3.5.1 Илрүүлэлт:

1. Жилийн эцэст 2,606.4 сая төгрөгийн өглөг, 6.0 сая төгрөгийн авлагыг тус тус тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй.

2. Төрөөс хариуцах иргэдийн ЭМДШ-ийн 6,715.8 сая төгрөгийн авлагыг хариуцагч ХНХЯ-тай тооцоо нийлэхдээ тайлант жилийн гүйцэтгэлээр дүгнэж, авлага, өр төлбөргүй гэж баталгаажуулсан байна. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2-т “Ерөнхий нягтлан бодогч дараах үүрэг хүлээнэ: 20.2.6.эд хөрөнгийн болон төлбөр тооцооны тооллого хийх, үр дүнг шийдвэрлэх, бэлтгэн нийлүүлэгч, худалдан авагчтай тооцоо хийж, үлдэгдлийг баталгаажуулж, баримтжуулах ажлыг зохион байгуулах, удирдах” гэсэн заалтад нийцэхгүй байна.

3.5.2 Эрсдэл:

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд төсөвт байгууллагуудын авлага, өглөгийн тайлан мэдээ зөрөх, аудит хийгдсэн санхүүгийн тайлан залруулагдах эрсдэлтэй байна.

3.5.3 Өгсөн зөвлөмж:

Авлага өглөгийг үнэн зөв дүнгээр баталгаажуулах, баталгаажсан дүнгээр санхүүгийн тайланд тусгах

3.5.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар:

Эрүүл мэндийн даатгалын тухай хуульд заасны дагуу 0-18 насны хүүхэд, тэтгэврээс өөр мөнгөн орлогогүй иргэн, хүүхдээ хоёр /ихэр бол гурав/ нас хүртэл өсгөн бойжуулж байгаа эх /эцэг/, хугацаат цэргийн жинхэнэ албан хаагч, ял эдэлж байгаа ялтан, Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн гишүүн-иргэний эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг төр хариуцан улсын төсвөөс төлдөг.

Нийгмийн даатгалын байгууллагаас 1995 оноос хойш төрөөс эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийг нь хариуцан төлөх даатгуулагчийн шимтгэлийн авлага 4.5 тэрбум төгрөг, улсын төсөвт даатгуулагчийн шимтгэлийн өглөг 2.3 тэрбум төгрөг тус тус хүлээн авсан.

Нийгмийн даатгалын ерөнхий газраас тус авлага, өглөгийг хүлээн авахдаа шимтгэлийн авлага, өглөг үүссэн аймаг дүүргээр нэрсийн жагсаалтаар л хүлээн авсан ба тооцоо нийлсэн баримт ирээгүй бөгөөд урд өмнө нь тооцоо нийлсэн акт үйлдэж баталгаажуулаагүй байна.

Улсын төсвөөс авах 2018 оны авлагын талаар албан тоотыг Сангийн яам болон Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яаманд хүргүүлэн ажиллаж байна.

Шийдвэрлэсэн нь:

Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.2-т “Хөрөнгө, төлбөр тооцооны тооллогыг дараах тохиолдолд заавал хийнэ: 12.2.1.жилийн санхүүгийн тайлан гаргахын өмнө” гэж заасны дагуу авлага, өглөгийн тооцоог санхүүгийн тайлан толилуулах хуулийн хугацаанаас өмнө гүйцэтгэх шаардлагатай

байна. Гэтэл аудитын цаглабарт хугацаанд багтаан дээрх авлагыг баталгаажуулаагүй нь Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд тоо мэдээ зөрөх эрсдэлтэй байна гэж үзэн зөвлөмж өгөхөөр шийдвэрлэв.

3.6 Байгууллагын үндсэн болон туслах үйл ажиллагаа

3.6.1 Илрүүлэлт:

2019 оны 3 дугаар сарын 23-ны байдлаар завсрын аудитын асуудлын бүртгэлийн хариу, дотоод аудитын болон хяналтын тайлан, залруулга хийгдсэн санхүүгийн тайлан зэрэг шаардсан мэдээллийг цаг тухай бүр гаргаж өгөөгүй, аудитын түүврийн сорил хэрэгжүүлсэн баримтад гарын үсэг зурж баталгаажуулаагүй байна. Энэ нь Төрийн аудитын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1-т “Төрийн аудитын байгууллага, түүний ажилтнууд бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд шаардагдах аливаа мэдээллийг бүрэн хэмжээгээр, чөлөөтэй, шуурхай авах эрхтэй. Энэ хуулийн 15.1-д заасан байгууллага, албан тушаалтан төрийн аудитын байгууллагаас шаардсан мэдээллийг хугацаанд нь саадгүй гаргаж өгөх үүрэгтэй” гэж заасантай нийцэхгүй байна.

3.6.2 Эрсдэл:

Алдаа дутагдалтай тайлан баталгаажуулах, асуудлыг шийдвэрлэх цаг хугацаа, түүнээс бий болох ач холбогдол буурах, аудитын тайланг хуулийн хугацаанаас хоцроох

3.6.3 Өгсөн зөвлөмж:

Хуулийн заалтыг хэрэгжүүлэх зөвлөмж өгөх

3.6.4 Байгууллагаас өгсөн хариу, тайлбар:

Асуудалд хариу тайлбар ирүүлээгүй байна.

Дээрх зөвлөмжийн биелэлтийг Үндэсний аудитын газарт 2019 оны 9 дүгээр сарын 01-ний дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

4 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

4.1 Аудит хийсэн санхүүгийн байдлын тайлан

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан
(мянган төгрөгөөр)

ҮЗҮҮЛЭЛТ	2017 оны 12 дугаар сарын 31	2018 оны 12 дугаар сарын 31
ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН		593,201,549.5
МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ		574,334,992.3
Банкинд байгаа бэлэн мөнгө		158,334,992.3
Төгрөг		158,334,992.3
Төрийн сангийн харилцах		47,459,928.9
Арилжааны банк дахь харилцах		110,875,063.5
Хадгаламж		416,000,000.0
АВЛАГА		18,287,754.9
Татаас, санхүүжилтийн авлага		6,715,809.2
Бусад авлага		11,571,945.7
Байгууллагаас авах авлага		11,571,945.7
УРЬДЧИЛГАА		578,802.3
Урьдчилж гарсан зардал		578,802.3
НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II		593,201,549.5
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		4,624,783.2
БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР		4,624,783.2
Өглөг		4,617,103.3
Татаас, санхүүжилт, шилжүүлгийн өглөг		2,546,620.8
Бусад өглөг		2,070,482.6
Байгууллагад төлөх өглөг		2,070,482.6
Урьдчилж орсон орлого		7,679.8
Бусад урьдчилж орсон орлого		7,679.8
ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН		588,576,766.3
Засгийн газрын хувь оролцоо		588,576,766.3
Хуримтлагдсан үр дүн		588,576,766.3
Өмнөх үеийн үр дүн		477,550,331.9
Тайлант үеийн үр дүн		111,026,434.4
ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V		593,201,549.5

4.2 Аудит хийсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

ҮЗҮҮЛЭЛТ	2017 оны 12 дугаар сарын 31	2018 оны 12 дугаар сарын 31
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)		424,705,294.9
ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО		424,705,294.9
Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих		424,705,294.9
Нийгмийн даатгалын сангаас санхүүжих		307,276,900.1
Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих		117,428,394.8
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН		313,678,860.5
УРСГАЛ ЗАРДАЛ		313,678,860.5
БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ		5,479.2
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж		5,479.2
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж		5,479.2
ТАТААС		37,709,598.8
Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас		37,709,598.8
Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас		37,709,598.8
УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ		275,963,782.5
Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг		271,945,896.7
Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг		271,945,896.7
Улсын төсвөөс олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг		4,017,885.8
Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт		4,017,885.8
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (3)=(1)-(2)		111,026,434.4
НИЙТ ҮР ДҮН (5)=(3)+(4)		111,026,434.4

4.3 Аудит хийсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	Өмнөх он	Тайлант он
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (1)		855,508,181.4
ТАТВАРЫН ОРЛОГО		511,903,158.2
Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн орлого		511,903,158.2
Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл НДЕГ-с эхний үлдэгдэл		444,434,756.4
Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл		67,468,401.8
ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО		47,595,100.0
Нийтлэг татварын бус орлого		47,595,100.0
Хүүгийн орлого		47,570,273.1
Торгуулийн орлого		24,826.5
Бусад орлого		0.5
ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО		296,009,923.2
Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих		296,009,923.2
Нийгмийн даатгалын сангаас санхүүжих		296,009,923.2

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН (2)		312,373,189.1
УРСГАЛ ЗАРДАЛ		312,373,189.1
БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ		5,503.9
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж		5,503.9
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж		5,503.9
ТАТААС		37,779,297.4
Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас		37,779,297.4
Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас		37,779,297.4
УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ		274,588,387.9
Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг		270,391,725.8
Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг		270,391,725.8
Бусад урсгал шилжүүлэг		178,776.3
Нийгмийн даатгалын тэтгэвэр, тэтгэмж		178,776.3
Улсын төсвөөс олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг		4,017,885.8
Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт		4,017,885.8
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (3)=(1)-(2)		543,134,992.3
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (4)		31,200,000.0
Худалдсан бондны үнэ		31,200,000.0
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (6)=(4)-(5)		31,200,000.0
НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (8)=(3)+(6)+(7)		574,334,992.3
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		574,334,992.3

4.4 Аудит хийсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан дүн	Бусад	Засгийн газрын хувь оролцооний нийт дүн
2016 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл					
Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт					
Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл					
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт					
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний бууралт					
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз					
Тайлант үеийн үр дүн					
2017 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл					
2018 оны 01-р сарын 01-нээрх үлдэгдэл					

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт			477,550,331.9		477,550,331.9
Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл			477,550,331.9		477,550,331.9
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт, бууралт					
Үндсэн хөрөнгийн өсөлт, бууралт					
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз					
Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн зөрүү					
Тайлант үеийн үр дүн			111,026,434.4		111,026,434.4
2018 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл			588,576,766.3		588,576,766.3

4.5 Аудит хийсэн жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(мянган төгрөгөөр)

Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	-	-	-	
НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	341,330,525.8	312,373,189.1	28,957,336.7	91.5
УРСГАЛ ЗАРДАЛ	341,330,525.8	312,373,189.1	28,957,336.7	91.5
БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	33,561.0	5,503.9	28,057.1	16.4
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	33,561.0	5,503.9	28,057.1	16.4
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	33,561.0	5,503.9	28,057.1	16.4
ТАТААС	47,494,565.8	37,779,297.4	9,715,268.4	79.5
Төрийн өмчит байгууллагад олгох татаас	-	-	-	
Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	47,494,565.8	37,779,297.4	9,715,268.4	79.5
Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	47,494,565.8	37,779,297.4	9,715,268.4	79.5
УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	293,802,399.0	274,588,387.9	19,214,011.1	93.5
Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг	289,544,513.2	270,391,725.8	19,152,787.4	93.4
Засгийн газрын дотоод шилжүүлэг	289,544,513.2	270,391,725.8	19,152,787.4	93.4
Засгийн газрын гадаад шилжүүлэг	-	-	-	
Бусад урсгал шилжүүлэг	240,000.0	178,776.3	61,223.7	74.5
Нийгмийн даатгалын тэтгэвэр, тэтгэмж	240,000.0	178,776.3	61,223.7	74.5
Улсын төсвөөс олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	4,017,885.8	4,017,885.8	-	100.0
Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт	4,017,885.8	4,017,885.8	-	100.0
ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	376,011,902.4	411,073,425.0	35,061,522.6	109.3
НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	376,011,902.4	411,073,425.0	35,061,522.6	109.3
Нийгмийн даатгалын сангаас санхүүжих	-	296,009,923.2	296,009,923.2	
Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	376,011,902.4	115,063,501.9	(260,948,400.5)	30.6
Төсвийн гүйцэтгэлийн тохируулгын дүн	-	475,634,756.4	-	
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	-	-	-	
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		574,334,992.3		

5 Хавсралт

5.1 Аудитын явцад илэрсэн алдаа, зөрчлийн жагсаалт

Огноо:	2018 он	Аудитын нэр:	Санхүүгийн тайлангийн аудит	Аудитын код:	САГ-2019/15/СТА-ТТЗ
Шалгагдсан байгууллагын нэр:	Эрүүл мэндийн даатгалын сан				Сая төгрөгөөр

№	Алдаа, зөрчлийн товч утга	Мөнгөн дүн	Аудитын байгууллагаас гаргасан шийдэл	Алдаа, зөрчилтэй асуудал гаргасан албан тушаалтны	
			Нэр	Албан тушаал	Овог нэр
1	Нийгмийн даатгалын сангийн 2017 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газарт 2 зөвлөмж, 3 албан шаардлага өгснөөс Эрүүл хүүхэд аяны урьдчилж гарсан зардал 444.4 сая төгрөгийг шийдвэрлэх тухай албан шаардлагын хэрэгжилт хангалтгүй байна	444.4	Албан шаардлага		
2	Байгууллагуудаас түүвэрт хамруулж, 2018 онд олгосон санхүүжилтийн дүнг, тайлант оны нэхэмжлэх болон бусад анхан шатны баримтын нийлбэр дүнтэй тулган шалгахад 750.5 сая төгрөгийн зөрүүтэй байна.	750.5	Албан шаардлага	1.ЭМДЕГ-ын дарга 2.Санхүүгийн албаны дарга 3.Нягтлан бодогч	1.Ч.Алтанхуяг 2.Д.Ууганбаяр 3.Б.Болормаа
3	Хугацааны эцэст хүүг шилжүүлэх гэрээний нөхцөлтэй хадгаламжийн хүүгийн орлого 734.5 сая төгрөг, сар бүр тооцож олгох хүүгийн орлого 12.5 сая төгрөгийг тус тус санхүүгийн тайланд тусгаагүй, мөнгөн сууриар бүртгэсэн байна.	747.0	Зөвлөмж өгөх	1.Санхүүгийн албаны дарга 2.Нягтлан бодогч	1.Д.Ууганбаяр 2.Б.Болормаа
4	Нийгмийн даатгалын санд оны эцэст төвлөрч, шилжүүлж амжаагүй Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн 11,266.9 сая төгрөгийн орлогыг тайлант оны санхүүгийн тайланд тусгаагүй байна.		Зөвлөмж өгөх	1.ЭМДЕГ-ын дарга 2.Санхүүгийн албаны дарга 3.Нягтлан бодогч	1.Ч.Алтанхуяг 2.Д.Ууганбаяр 3.Б.Болормаа
5	Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн үйл ажиллагаанд Төсвийн ерөнхийлөн болон шууд захирагчийн зүгээс дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, эрсдлийн удирдлагаар хангаж ажиллаагүй байна		Зөвлөмж өгөх	1.ЭМДЕГ-ын дарга 2.Санхүүгийн албаны дарга 3.Нягтлан бодогч	1.Ч.Алтанхуяг 2.Д.Ууганбаяр 3.Б.Болормаа
6	1. 2,606.4 сая төгрөгийн өглөг, 6.0 сая төгрөгийн авлагыг тус тус жилийн эцэст тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй. 2. Төрөөс хариуцах иргэдийн ЭМДШ-ийн 6,715.8 сая төгрөгийн авлагыг хариуцагч ХНХЯ-тай тооцоо нийлэхдээ	6,715.8	Зөвлөмж өгөх	1.ЭМДЕГ-ын дарга 2.Санхүүгийн албаны дарга 3.Нягтлан бодогч	1.Ч.Алтанхуяг 2.Д.Ууганбаяр 3.Б.Болормаа

Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2018 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

	тайлант жилийн гүйцэтгэлээр дүгнэж, авлага, өр төлбөргүй гэж баталгаажуулсан байна.				
7	2019 оны 3 дугаар сарын 23-ны байдлаар Завсрын аудитын асуудлын бүртгэлийн хариу, дотоод аудитын болон хяналтын тайлан, залруулга хийгдсэн санхүүгийн тайлан зэрэг шаардсан мэдээллийг цаг тухай бүр гаргаж өгөөгүй, аудитын түүврийн сорил хэрэгжүүлсэн баримтад гарын үсэг зурж баталгаажуулаагүй байна		Зөвлөмж өгөх	1.ЭМДЕГ-ын дарга 2.Санхүүгийн албаны дарга 3.Нягтлан бодогч	1.Ч.Алтанхуяг 2.Д.Ууганбаяр 3.Б.Болормаа
8	Салбарын онцлог, бүртгэлийн суурь, зарчмыг тодорхойлсон НБББББ-ыг боловсруулж мөрдөөгүй байна.		Зөвлөмж өгөх	1.ЭМДЕГ-ын дарга 2.Санхүүгийн албаны дарга 3.Нягтлан бодогч	1.Ч.Алтанхуяг 2.Д.Ууганбаяр 3.Б.Болормаа
	Нийт дүн	8,657.7			